מחזוק האור אֹשֶׁה הָיְתָה נמצאת בביתה בירושלים וּפוֹרֶרֶת חִטִּים לְאוֹר המנורות שֶׁל בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה.

שנינו במשנה: חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה כו' היו מרקדין ואומרים שירות ותשבחות: תָּנוּ רַבָּנָן, יֵשׁ מֵהֶן שמשבחים וְאוֹמְרִים אַשְׁרֵי יַלְדוּתֵנוּ שֶׁלֹּא בִּיְּשָׁה אֶת זִקְנוּתֵנוּ – מודים להקב"ה על כך שלא עברו בילדותם עבירות שהיו מתביישים בהן בזקנותם, אֲלוּ ואלו שאמרו כך הם הַחֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה שמילדותם היו חסידים ולא חטאו. וְיֵשׁ מֵהֶן אוֹמְרִים אַשְׁרֵי זִקְנוּתֵנוּ שֶׁכִּפְּרָה אֶת יַלְדוּתֵנוּ – שע"י ששבו בתשובה נתכפר להם עוונותיהם שעברו בילדותם, אֲלוּ ואלו שאמרו כך הם הַבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. אֲלוּ וְאֲלוּ – החסידים והבעלי תשובה פונים וְאוֹמְרִים כלפי הצעירים אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא, וּמִי שֶׁחָטָא יָשׁוּב בתשובה כשעודנו צעיר שתשובתו מעולה יותר, וְיִתְחַוֵּל לוֹ הקב"ה.

תָּנְיָא, אָמְרוּ עָלָיו עַל הִלֵּל הַזָּקֵן, כְּשֶׁהָיָה שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה היה מדבר בשם הקב"ה וכאילו מדבר הקב"ה בעצמו, וְאָמַר כֵּן: אִם אֲנִי כָּאן הַכֹּל כָּאן – כל עוד אני חפץ בבית זה ושכינתי שרויה כאן, יהא כבוד בית המקדש קיים, ויבואו כולם לכאן, וְאִם אֵינִי כָּאן מִי כָּאן – אך אם חלילה תחטאו ותסתלק השכינה, מי יבוא לכאן.

מימרא נוספת: הוּא – הלל הזקן הָיָה אוֹמֵר כֵּן, לְמָקוֹם שֶׁאֲנִי אוֹהֵב שָׁם רַגְלַי מוֹלִיכוֹת אוֹתִי, לכך אני מגיע למקדש משום שאוהב אני לו, כנאמר (תהילים כו ח) 'ה' אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ' וגו'. עוד דרש הלל בשם הקב"ה שאומר לישראל אִם תָּבֹא אֶל בֵּיתִי – לבית המקדש, אֲנִי אָבֹא אֶל בֵּיתֶךָ – לבתי כנסיות ובתי מדרשות, אבל אִם אַתָּה לֹא תָּבֹא אֶל בֵּיתִי אֲנִי לֹא אָבֹא אֶל בֵּיתֶךָ שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ'.

אַף הוּא – הלל הזקן רָאָה גֻּלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם והכיר בה שהיא של רוצח ועכשיו נרצח הוא ע"י ליסטים, פנה אליה וְאָמַר לָהּ, עַל דַּאֲטַפְתְּ אַטְּפוּךְ – כעונש על כך שרצחת אנשים אחרים והצפת את גולגולתם במים רצחו אותך והציפו את גולגולתך, וְסוֹפֵיךְ יְטוּפוּן – וגם סופן של אלה שהרגוך שעוד יבא יום שירצחו אותם ויציפו את גולגולתם.

כיון שהזכירו דברי הלל שרגליו היו מוליכות אותו, מביאים מימרא נוספת: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רְגָלוֹתָיו דְּבַר אִינָשׁ אינון עָרְבִין בֵּיהּ – רגליו של האדם הם ערבים עבורו, ומשלמים את ערבונם לשמים על ידי שֶׁלְּאַתָּר דְּמִיתְבְּעֵי, תַּמָּן מוֹבִילִין יָתֵיהּ – למקום שהוא מתבקש ליטול נשמתו שם נגזר עליו למות, רגליו מוליכות אותו לשם.

מספרת הגמרא: הֲנָהוּ תַּרְתֵּי בּוּשָׁאֵי דַּהֲווּ קָיְימֵי קַמֵּי שְׁלֹמֹה – שהיו עומדים לפני שלמה המלך, ושמותם כנזכר בכתובים אֲלִיחֹרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא וסִפְרִים דְּשָׁלְמֹה הֲווּ. יוֹמָא חַד חֲזִיֵיהּ – ראה שלמה לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת דַּהֲוָה קָא עָצִיב – שהיה עצוב, אֲמַר לֵיהּ שלמה אַמַּאי עָצֵיבְתָּ – מדוע עצוב אתה, אֲמַר לֵיהּ מלאך המות לשלמה דְּקָא בָּעוּ מִינַּאי הָנֵי תַּרְתֵּי בּוּשָׁאֵי דְּיָתְבֵי הָכָא – לפי שמבקשים ממני למעלה את נשמתם של שני הסופרים האלה, והיה עצוב לפי שלא היה יכול ליטול נשמתם כי אם בפתח העיר לוז. אך שלמה סבר שהוא עצוב משום שאינו רוצה להרגם, מַסְרִינְהוּ לְשָׁעִירִים – מסר שלמה את שני סופריו לשדים, וּשְׁדָרִינְהוּ לְמָחוֹזָא דִּלּוּז – שלחם לעיר לוז ששם אין שליטה למלאך המות ואין מתים שם. כִּי מְטוּ לְמָחוֹזָא דִּלּוּז – כאשר הגיעו השדים עם שני הסופרים לפתח העיר לוז, שָׁכִיבוּ – מתו הסופרים. לְמָחָר חֲזִיֵיהּ שלמה לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת דַּהֲוָה קָבְדַה – שהיה שמח, אֲמַר לֵיהּ שלמה אַמַּאי בְּדֵיחָתָךְ – על מה הינך שמח, אֲמַר לֵיהּ מלאך המות, שמחתי היא על כך שבַּאֲתָר דְּבָעוּ מִינַּאי תַּמָּן שַׁדַּרְתִּינְהוּ – למקום שנגזר ששם אוכל לקחת נשמתם לשם שלחתם. מִיָּד פָּתַח שְׁלֹמֹה וְאָמַר, רְגָלוֹתָי דְּבַר אִינָשׁ אינון עָרְבִין בֵּיהּ, לַאֲתָר דְּמִיתְבְּעֵי, תַּמָּן מוֹבִילִין יָתֵיהּ.

תָּנְיָא, אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, כְּשֶׁהָיָה שָׂמֵחַ שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה הָיָה נוֹטֵל אֻבּוּקוֹת שֶׁל אוֹר [בידו אחת], וְזוֹרֵק אַחַת באויר וְנוֹטֵל אַחַת בידו, וכך מחליף בין כל השמונה בשאחת תופס בידו והשאר היו באויר וְאֵין נוֹגְעוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְכָשֶׁהוּא היה מְשַׁתַּחֲוֶה, היה נוֹעֵץ את שְׁנֵי גּוּדָלָיו של שתי ידיו בָּאָרֶץ ונשען עליהם, וְשׁוֹחֶה וְנוֹשֵׂק אֶת חָרְצָפָּה וְזוֹקֵף, וְאֵין כָּל בְּרִיָּה בדורו מאלו שעמדו בעזרה שִׁיכּוֹלָה לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְהשתחויה באופן זה זוֹ הִיא קִידָּה המוזכרת בכתובים, ופירשו חז"ל (ברכות לד:) שקידה היא על אפים, שאין כל גופו משתטח על הקרקע אלא רק עם פניו נושק לקרקע.

מספרת הגמרא: לֵוִי אַחֲוֵי קִידָּה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי – הראה לפני רבי איך עושים קידה וְאִיטַּלַע – נעשה צולע וחיגר ברגליו. מקשה הגמרא: וְכִי הָא גָּרְמָא לֵיהּ שיהיה לחיגר, וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְעוֹלָם אַל יָטִיחַ אָדָם דְּבָרִים – לא יזרוק דברים ויבוא בטענות כְּלַפֵּי מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָדָם גָּדוֹל הַטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה וְנענע שאיטַּלַע – נעשה חיגר, וּמַנּוּ – ומי הוא אדם גדול זה, לֵוִי, הרי שנעשה חיגר משום הטחת דברים כלפי מעלה ולא מחמת מאמץ הקידה. מתרצת הגמרא: הָא וְהָא גָּרְמָא לֵיהּ – שני הדברים גרמו לו שנעשה חיגר, כלומר סיבת הענוש היה על שהטיח דברים, וענש בשעת הסכנה כשעשה את הקידה לפני רבי. לֵוִי הֲוָה מְטַייֵל קַמֵּיהּ דְּרַבִּי בְּתָמְנֵי סַבֵּיי – היה משחק לפני רבי בשמונה סכינים, שהיה זורקם לאויר ותופסם ולא ניזוק. ולפי שהיה רבי נשיא ישראל ודואג תמיד בצרת ישראל, וגם היה חולה במשך שנים רבות, לכך רצו לכבדו ולשמחו. שְׁמוּאֵל עשה מעשה דומה קַמֵּיהּ שִׁבּוֹר מַלְכָּא – מלך פרס, בְּתָמְנְיָא מְזָגֵי חַמְרָא – בשמונה כוסות מזוגים ביין, שזרקם ולא נשברו הכוסות ולא נשפך היין. אַבַּיֵי עשה כך קַמֵּיהּ (דרבא) [דְּרָבָה] בְּתָמְנְיָא בֵּיעֵי – בשמונה ביצים ולא נשברו בזריקתם, וְאָמְרֵי לָהּ – ויש אומרים שעשה זאת בְּאַרְבָּעָה בֵּיעֵי.

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, שהיה מן הלויים השוערים [וי"א משוררים], כְּשֶׁהָיִינוּ שְׂמֵחִים שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה במשך ימי חג הסוכות לֹא רָאִינוּ שֵׁינָה בְּעֵינֵינוּ. כֵּיצַד היה סדר היום, שָׁעָה רִאשׁוֹנָה תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, מִשָּׁם לְתְפִלָּה של שחרית, מִשָּׁם לְקָרְבַּן מוּסָף, מִשָּׁם לְתְפִלַּת הַמוּסָפִין, מִשָּׁם לְבֵית הַמִּדְרָשׁ ללימוד התורה, מִשָּׁם לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, מִשָּׁם לְתְפִלַּת הַמִּנְחָה, מִשָּׁם לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, מִכָּאן וְאֵילָךְ לְשִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה שנמשכה כל הלילה כבמשנה לעיל (נא.).

מקשה הגמרא: אַינִי – איך אפשר שלא ישנו במשך מספר ימים, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אם נשבע אדם שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אישַׁן שֶׁלֹּשָׁה יָמִים, מַלְקִין אוֹתוֹ מיד משום שבועת שוא, שכיון שדבר זה אי אפשר לקיימו הרי הוא כאילו נשבע על אבן שהוא זהב שלוקה משום שבועת שוא, וְיָשֵׁן לְאֶלְתַּר אם ירצה לפי שלא חלה השבועה לאסרו בשינה. וכיצד אמר רבי יהושע בן חנניה שלא היינו ישנים במשך מספר ימים. מתרצת הגמרא: אֶלָּא הָכִי קָאָמַר רבי יהושע בן חנניה, לֹא טָעֲמָנוּ טַעַם שֵׁינָה – לא היינו ישנים על מיטותינו, אלא דְּרַךְ הֲווּ מְנַמְנְמֵי אַבַּתְּפָא דַּהֲדָדֵי – מנמנמים היו איש על כתף רעהו. שנינו במשנה: הלויים עומדים על חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבספר תהילים: אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְחַהוּא מִדְּרַבָּנַן דְּהָווּ קָמְסַדְּרִי אַגַּדְתָּא קַמֵּיהּ – לאותו תלמיד חכם שהיה מסדר אגדות לפניו, וכך אָמַר לֵיהּ, [מי] שָׁמִיעַ לָךְ – האם שמעת הֲנֵי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שיר הַמַּעֲלוֹת שבתהילים כְּנֶגֶד מִי אָמְרָם דָּוִד. אָמַר לֵיהּ אותו תלמיד חכם, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָה דָּוִד את הַשִּׁיתִּין – נקבים שהיו בבנין המזבח עד התהום שבהם היה יורד ניסוך היין של ספלים כל השנה, פגע בחרס שהיה מונח על פתח התהום וְקָפָא תְּהוֹמָא וּבָעֵי לְמִשְׁטְפָא עָלְמָא – צף התהום ורצה לשטוף את העולם, באותו זמן אָמַר דָּוִד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שיר הַמַּעֲלוֹת וְהוֹרִידָן. הקשה לו רב חסדא אִי הָכִי – אם כדבריך מדוע נקראים הם חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה 'מַעֲלוֹת', הרי 'יוֹרְדוֹת' מִיבָּעֵי לֵיהּ – היה לו לקרותן חמש עשרה שיר היורדות כיון שהם גרמו להוריד המים. אָמַר לֵיהּ רב חסדא לאותו תלמיד חכם הוֹאִיל וּפתחת בענין זה, אַדְכַּרְתָּן – נזכר אני (מלתא) דַּהָכִי אִתְּמַר, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָה דָּוִד שִׁיתִּין, קָפָא תְּהוֹמָא וּבָעָא לְמִשְׁטְפָא עָלְמָא, אָמַר דָּוִד מִי אִיכָּא דְּיָדַע – האם יש מי שיודע אִי שָׁרֵי לְמִכְתַּב שֵׁם

אַחֲסָפָא – האם מותר לכתוב את שם ה' על החרס **וְנִשְׁדֵּיהּ בְּתְהוֹמָא** וּמָנַח – ולזורקו לתהום שינוח על פתח התהום ויעצור את המים, או שאסור משום שגורם שימחק השם במים, **וְלֵיכָּא דְּקָאָמַר לֵיהּ מִידִּי** – לא היה מי שישיבו דבר. **אָמַר דָּוִד, כָּל יְדִיעַ לְמֵימַר וְאֵינוֹ אוֹמֵר יֵחָנֵק בְּגִרוֹנוֹ**, מדה כנגד מדה, שגורם לעולם להיטבע ולהיחנק. **נָשָׂא אַחִיתוֹפֶל כָּל וְחוֹמֶר בְּעַצְמוֹ, וּמַה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ** – ולהתיר את הסוטה לבעלה אם יתברר שהיא טהורה, **אָמְרָה תּוֹרָה שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָּׁה יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם** – שכותב על גבי מגילה את הפסוקים מפרשת סוטה ובתוכם יש שם ה' ומוחק אותם לתוך המים, ומשקה את האשה, ואם נמצאת טהורה היא מותרת לבעלה. **לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ** שלא ישטה, **עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה** שמותר למחוק את שם ה'. ועל פי קל וחומר **זֶה אָמַר לֵיהּ** אחיתופל לדוד דשָׁרֵי – מותר לעשות כך. ואכן **כָּתַב דָּוִד שָׁם ה' אַחְסָפָא** – על החרס **וְשָׁרֵי לְתְהוֹמָא** – והשליכו לתהום וצלל ונח על פתח התהום, **וְנָחִית תְּהוֹמָא שִׁיתְּסַר אַלְפֵי גַּרְמִידֵי** – וירד גובה המים שבתהום שש עשרה אלף אמות. **כִּי חָזֵי דְּנָחִית טוּבָא** – כאשר ראה דוד שיורד התהום כל כך הרבה, **אָמַר, כַּמָּה דְּמִיחְלֵי טְפֵי מִירַתֵּב עָלְמָא** – כמה שיעלה התהום ויתקרב סמוך לארץ כך תהיה האדמה רטובה ולחה יותר והפירות יגדלו טוב יותר, **לְכַךְ אָמַר חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה** מזמורי שיר **הַמַּעֲלוֹת וַאֲפִקֵּיהּ חֲמֵיסַר אַלְפֵי גַּרְמִידֵי** – והעלה את התהום חמש עשרה אלף אמות, **וְאוֹקְמֵיהּ בְּאַלְפֵי גַּרְמִידֵי** – והעמידו בגובה אלף אמות מתחת לאדמה. ולכך נקראו 'שיר המעלות' שהם גרמו לעליית התהום.

אָמַר עוּלָּא, שָׁמַע מִינָּהּ שִׁסּוּמְכָא דְּאַרְעָא אַלְפֵי גַּרְמִידֵי – עובי הקרקע עד התהום אלף אמה. מקשה הגמרא: **וְהָא חֲזִינַן דְּכָרְיָן פּוּרְתָּא וְנָפְקֵי מַיָּא** – והרי אנו רואים שחופרים מעט, אף שלא בעומק אלף אמה, ובוקעים מים. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא הָהוּא מְסוּלְמָא דְּפָרֵת** – מים אלו הבוקעים מהחפירות אינם מהתהום, אלא ממחילות [כעין צינורות] שתחת הקרקע המובילות את מי נהר פרת:

שנינו במשנה: **וְעָמְדוּ כֹּהֲנִים בַּשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן שֶׁיּוֹרֵד כו'** הגיעו למעלה עשירית תקעו והריעו ותקעו: **בָּעֵי** – נסתפק **רַבִּי יִרְמְיָה**, מה הכוונה **'לְמַעֲלָה עֲשִׂירִית'**, האם הכוונה **דְּנָחִית חֲמִשָּׁה וְקָאֵי אַעֲשָׂרָה** – שירדו חמש מדרגות מעזרת כהנים לעבר עזרת נשים, ועמדו על המדרגה העשירית מלמטה. **אוֹ דִלְמָא, דְּנָחִית עֲשָׂרָה וְקָאֵי אַחֲמִשָּׁה** – שירדו עשר מדרגות ועומדים על המדרגה העשירית מלמעלה שהיא חמישית מלמטה. מסיקה הגמרא: **תֵּיקוּ** – תעמוד שאלה זו בלא פתרון.

תָּנוּ רַבָּנָן נאמר בפסוק (יחזקאל ח טז) 'וַיָּבֵא אֹתִי אֶל חֲצַר בֵּית ה' הַפְּנִימִית וְהִנֵּה פֶתַח הֵיכַל ה' בֵּין הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אֲחֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה' וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֹ קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ', ויש להקשות **מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה'** – לכיוון מזרח, **אֲנִי יוֹדֵעַ** – האם איני מבין מזה **שֶׁאֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה'**, הרי ההיכל היה במערב ופתחו למזרח ואם עמדו כשפניהם לכיוון הפתח שבמזרח, ודאי שאחוריהם היה להיכל. **אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה'', מְלַמֵּד** שהיה אחוריהם מגולה **שֶׁהָיוּ פּוֹרְעִין עַצְמָן** – מגלין עצמן בחוסר צניעות **וּמַתְרִיזִין** – עושין צרכיהן **כְּלַפֵּי מַטָּה**, ועל כך בא עונשם:

שנינו במשנה: שלדעת רבי יהודה היו שונין ואומרין **אָנוּ לֵיהּ וּלֵיהּ עֵינֵינוּ כו'**: מקשה הגמרא: **אִינִי** – איך יתכן שכך אמרו, **וְהָאָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּל הָאוֹמֵר 'שְׁמַע' שְׁמַע'** – שאומר פסוק 'שמע ישראל' וכופלו, הרי הוא **כְּאִילּוּ אָמַר 'מוֹדִים' 'מוֹדִים'** ששנינו במשנה שמשתקין אותו, משום שנראה כאילו מתפלל לשתי רשויות, ואיך אמרו כאן 'אנו ליה וליה עינינו' הרי כיון שמזכירים פעמיים 'ליה' נראה כשתי רשויות. מתרצת הגמרא: שהמשנה קיצרה בלשונה **אֶלָּא הָכִי אָמְרֵי** – ובאמת אמרו **הָמָה מְשַׁתַּחֲוִים קֵדְמָה** לשמש, **וְאָנוּ לֵיהּ (אנחנו מודים) [מְשַׁתַּחֲוִים]**, **וְעֵינֵינוּ לֵיהּ מְיַחֲלוֹת** ומצפות שהוא המספק כל צרכינו. וכיון שהזכירו 'ליה' על שני עניינים אין חשש בכפילות המלה ולא נראה כשתי רשויות:

משנה

אֵין פּוֹחֲתִין בכל ימות השנה **מֵעֲשָׂרִים וְאַחַת תְּקִיעוֹת בַּמִּקְדָּשׁ** – לא היה יום שתקעו הכהנים והלויים בחצוצרות פחות מעשרים ואחת תקיעות, **וְאֵין מוֹסִיפִין עַל אַרְבָּעִים וְשָׁמֹנָה** – ולא היה יום שתקעו יותר מארבעים ושמונה תקיעות. מבארת המשנה: **בְּכָל יוֹם הָיוּ שָׁם עֶשְׂרִים וַאֲחַת תְּקִיעוֹת בַּמִּקְדָּשׁ, שָׁלֹשׁ** תקיעות תקעו **לִפְתִיחַת שְׁעָרִים** בבוקר, שכאשר פתחו את שערי העזרה היו תוקעין תקיעה תרועה ותקיעה, **וְעוֹד תֵּשַׁע** תקיעות היו תוקעין **לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר** – בזמן ניסוך היין של התמיד היו שרים הלויים שיר של יום, והיו מחלקים שירתם לשלשה פרקים [חלקים], ולפני התחלת כל פרק היו שני כהנים תוקעים תקיעה תרועה ותקיעה שהם יחד תשע תקיעות, **וְעוֹד תֵּשַׁע** תקיעות היו תוקעין **לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם**, שאף בניסוך היין של תמיד של בין הערבים שרו הלויים ותקעו כמו בתמיד של שחר. הרי עשרים ואחת תקיעות. **וּבַמּוּסָפִין** – ביום שהיו מקריבים קרבן מוסף כגון שבת או ראש חודש, **הָיוּ מוֹסִיפִין עוֹד תֵּשַׁע** תקיעות, שגם בזמן ניסוך היין של המוסף שרו הלויים ותקעו שלש פעמים תקיעה תרועה ותקיעה. **וּבְעֶרֶב שַׁבָּת הָיוּ מוֹסִיפִין** עוד **שֵׁשׁ** תקיעות קודם כניסת השבת, **שָׁלֹשׁ** תקיעות מטרתן היתה **לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִמְּלַאכְתָּן, וְשָׁלֹשׁ** התקיעות הנוספות היו תוקעין כשנכנסה השבת סמוך לחשכה כדי **לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל** – להודיע לעם שנכנסה השבת, ומעתה העושה מלאכה עונשו סקילה. **בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁבְּתוֹךְ הֶחָג** – שבחג הסוכות **הָיוּ שָׁם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה** תקיעות, ואלו הם: **שָׁלֹשׁ לִפְתִיחַת שְׁעָרִים** של העזרה כמו בכל יום. ועוד שנים עשר תקיעות לכבוד ניסוך המים, והם, **שָׁלֹשׁ לַשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן, וְשָׁלֹשׁ לַשַּׁעַר הַתַּחְתּוֹן** – הוא השער שבעזרת נשים היוצא למזרח, והם התקיעות המבוארות במשנה לעיל (נא:), **וְשָׁלֹשׁ לְמִיּוּט הַמַּיִם** – לאחר שחזרו משאיבת המים ובאו לעזרה, כמו ששנינו לעיל (מח.) 'הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו'. **וְשָׁלֹשׁ עַל נְבֵי מִזְבֵּחַ**, בשעה שזקפו את הערבה, כמו ששנינו לעיל (מה.). ועוד **תֵּשַׁע לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְתֵשַׁע לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וְתֵשַׁע לְמוּסָפִין, שָׁלֹשׁ לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִן הַמִּלְאכָה, וְשָׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל** – הכל כמבואר לעיל, נמצא סך כל התקיעות ארבעים ושמונה:

גמרא

מַתְנִיתִין שכתבה שהיה במקדש מעשרים ואחת תקיעות עד ארבעים ושמונה, היא **דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַפּוֹחֵת לֹא יִפְחוֹת מִשֶּׁבַע, וְהַמּוֹסִיף** – אף ביום שיש להוסיף, **לֹא יוֹסִיף עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה**. מבררת הגמרא: **בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי**. מבארת הגמרא: לא נחלקו במספר התקיעות שתקעו, אלא **רַבִּי יְהוּדָה סָבַר** שכל **תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה** שתקעו יחד, מצוה **אַחַת הִיא** ויש להחשיבן לתקיעה אחת, ואם כן מה שמנתה המשנה עשרים ואחת תקיעות, החשיבן רבי יהודה לשבע תקיעות, וארבעים ושמונה התקיעות, החשיבן לשש עשרה תקיעות. **וְרַבָּנָן סָבְרֵי** שכל **תְּקִיעָה** היא מצוה **לְחוּד**, **וְכֹל תְּרוּעָה** היא מצוה **לְחוּד**.

מבררת הגמרא את מקור שיטתם: **מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, אָמַר קְרָא 'וְתִקַּעְתֶּם תְּרוּעָה'** (**וכתיב 'תְּרוּעָה יִתְקְעוּ'**) **הָא כֵּיצַד תְּקִיעָה וּתְרוּעָה אַחַת הִיא**) מכך שהפסוק קורא לתרועה בשם תקיעה **[אַלְמָא תְּרוּעָה וּתְקִיעָה אַחַת הִיא]**, שהיא מצוה אחת של תקיעה תרועה ותקיעה. שואלת הגמרא: **וְרַבָּנָן** כיצד מפרשים פסוק זה, משיבה הגמרא: הם סוברים **שֶׁהַהוּא** לְדרוש על כל תרועה שצריכה תקיעה **פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ הוּא דַּאֲתָא**, וכך מפרשים את הפסוקים, **'וְתִקַּעְתֶּם תְּרוּעָה'**, קודם **'וְתִקַּעְתֶּם'** דהיינו תקיעה, ואחר כך תריעו **'תְּרוּעָה'** ללמד שצריך תקיעה לפני התרועה, וכן **'תְּרוּעָה יִתְקְעוּ'** קודם **'תְּרוּעָה'** ואחר כך **'יִתְקְעוּ'** תקיעה ללמד שצריך תקיעה גם לאחר התרועה (**וְרַבִּי יְהוּדָה** שעושים תקיעה **לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ** של התרועה **מְנָלַן**, משיבה הגמרא **נַפְקָא לֵיהּ מִדכתיב 'שֵׁנִית'**).

שואלת הגמרא: **וְרַבָּנָן** שסוברים שכל תקיעה היא מצוה בפני

המשך בעמוד קנד

עצמה. **מַאי טַעֲמַיְיהוּ.** משיבה הגמרא: **דִּכְתִיב** ׳**וּבְהַקְהִיל** אֶת **הָקָהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָּרִיעוּ׳, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** כשיטת רבי יהודה **שְׁתִּקִיעָה** וּתְרוּעָה מצוה **אַחַת הִיא,** איך אמרה התורה רק לתקוע ולא להריע, היתכן **שֶׁאָמַר רַחֲמָנָא פַּלְגָא דְּמִצְוָה עָבִיד וּפַלְגָא לֹא עָבִיד** – שחצי מהמצוה יעשה וחצי לא יעשה, אלא מוכח שכל תקיעה היא מצוה לעצמה וכל תרועה היא מצוה לעצמה. **וְרַבִּי יְהוּדָה** הסובר שתקיעה ותרועה מצוה אחת הם, משיב **שֶׁהַהוּא לְמִיטָּנָא בְּעֶלְמָא הוּא דַּאֲתָא** – תקיעה זו אינה תקיעה של מצוה אלא רק לסימן כשהיה משה חפץ לדבר אל בני ישראל, ולסימן די בתקיעה לבד. **וְרַבָּנָן** משיבים, אמנם מטרת התקיעה רק **לְמִיטָּנָא הוּא,** ומכל מקום אחר שקבעה התורה שיעשה את הסימן דווקא על ידי תקיעה, **רַחֲמָנָא שַׁוְיֵהּ מִצְוָה** – עשתה אותה התורה למצוה, ויש ללמוד מזה שכל קול הוא מעשה מצוה לעצמו.

מבררת הגמרא: **כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַב כַּהֲנָא, אֵין** להפסיק **בֵּין תְּקִיעָה לִתְרוּעָה וְלֹא בְּלוּם. כְּמַאן** – כדעת מי אמר הלכה זו, ודאי **כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה** שהתקיעה והתרועה הן מעשה מצוה אחד ולכן אין להפסיק ביניהן, שאם כרבנן שמצוות נפרדות הן מדוע אין להפסיק ביניהן. מקשה הגמרא: **(אִי רַבִּי יְהוּדָה) פְּשִׁיטָא** שדברי **רב** בהנא הם רק לשיטת רבי יהודה.